

Ara sıra aklıma geldiğinde, FG meselesinin aslında *Türk müslümanlığı* denen daha geniş bir problemle ilgili olduğunu görüyorum. Türk müslümanlığı, Türklerin kendine has müslümanlığı zayıflıyor.

Ne demek ki o?

Türklerde İslam gelenek İslamıdır, mantık aranmaz, sorulmaz, soruşturulmaz, eskiler ne demişse doğru demiştir, şeyh uçar, mürid kaçır vs.

Hmm. FG yüzünden bunlar mı zayıflıyor?

Türk müslümanlığı dendiğinde en akla gelen cins o cemaatin yetiştirdikleridir zihnimde. Türk müslümanlığı, temelde bir ibadet ve tören müslümanlığıdır. Elbette bunu *güllü Yasın* kitschliğinden daha derin temsil ediyorlar velakin neticede dinin *tören* tarafına hassasiyet, diğer kısımlarına hassasiyetten fazla.

Diğer kısımları?

Ahlak, muamelat, tefekkür. Tören konusunda dikkatliysen ve *abilerine* veya *hocana* güzel görünüyorsan, en müslüman sensin. İnsanların ibadetlerin içinin boşalmasından şikayet eder ve ihlasla ilgili pek çok şey anlatırlar, ancak iki kişiden hangisinin daha makbul olduğuna şekil şartları karar veriyorsa, insanlar tabii ki ona önem verecek. Başka ne yaparlar?

Sınav hangi konudansa, insanlar ona çalışır.

Evet, sınavı şekilden ve törenden yapıyorsun ama *sınav her şey değil, bunun içini doldurmak da lazım* gibi sözler de söylüyorsun. Bunlar boş sözlerdir.

Dolusu nasıl olacak?

İhlas insanlara anlatılır, ancak uygulamada yapılacak tek şey, insanları ihlaslarıyla başbaşa bırakmak olur. Nafile ibadete zorluyorsan, oradan ihlas çıkmaz. Türk müslümanlığı neyin nafile, neyin farz olduğuyla meşgul değildir, şekille meşguldür. Bunun için ihlas ararsan elin boş dönersin.

Yani insanlara *ibadet edin* demeyecek mi?

Hız. Peygamber *sünnet namazları kılın* demiş mi? *Benim kadar ibadet edin* demiş mi? Hayır, bunlar yok, ancak insan onun etrafında *Allah'a nasıl daha yakın olurum?* sorusunu soruyor, bu sorunun cevabı olan nafile ibadet de ihlasla yapılıyor. Ancak biri gelip sana *şu ibadeti şöyle yap* dediğinde, aslen o insanı memnun etmek için yapıyorsun. Allah'a değil, o insana yaklaşmaya çalışıyorsun.

Farzlar için de böyle değil mi?

Farzlar genel içindir. Evet, bunları da ihlassız yapabilir insan, doğru. Ancak bunlar da insanları mükemmeliyetçilik batağından korur. Eğer ihlası haddinden fazla vurgularsan, bu sefer insanların *ihlassız ibadet edeceğime, ihlasla dünyalık işimi yapsam daha iyi* düşüncesine sebep olursun. İnsanlar bu bahaneleri çok çabuk üretiyor.

İhlas da bir bahane oluyor yani?

Çünkü mükemmeliyetçilik bir şeytan oyunudur. *Nasıl da ihlasın yok, namazın kabul olmayacak, bir faydasını görmeyeceksin* diye devam eden bir düşünce vesvesedir mesela. Ancak bizim hocaları dinleyen adamın bu düşüncelere kapılması çok kolay. Neredeyse şeytana çalışıyorlar.

Evet, *namaza başlamak* diye emekliliğe ertelenen bir dönüm noktası var.

Bunun da sebebi o mükemmeliyetçilik. *Farzları kılsan yeter* demez hiçbiri, *aman ha, sünnetleri de kıl, yoksa Peygamber efendimiz şefaati etmez, aman ha tesbihini çekmeyi unutma, yoksa şu şu faydalardan nasiplenemezsin* diye diye, namaz o kadar büyük bir mesele haline geliyor ki, ona başlamak bir dönüm noktası.

Bir de *nasıl da devam edemeyeceğim* düşüncesi var.

Evet, bu da. Yirmi defa başlamış, bırakmış, başlamış, bırakmış, sonra başlamaya üşeniyor. *Nasıl da devam edemiyorum, zaman bulamıyorum, işe gidince namaz kılacak yer bulamıyorum* vs.

Böyle durumlarda ne yapıyorsun?

Ben etrafımda gördüğüm en tembel insanlardan biriyim. Namazı kendime kolaylaştırmıyordum, kılamazdım. Kıldığım namazın efdal olduğunu iddia edemem, ancak hiç kılınmayan namaza göre inşallah daha iyidir. Bu mükemmeliyetçilik batağı, insanları iyiye değil, iyi numarası yapmaya yönlendiriyor. Bir de *kendi hocaları en iyi*.

Nereden anlıyorlar?

Başını secdeden kaldırmayınca, *en iyisi bizimki* oluyor. Nafile ibadetle *en iyi* olunmaz ve hatta bahsi geçmesi ayıptır ama oluyor işte.

En iyiyi nereden bileceğiz?

En iyi yok. İyi bile yok belki. Kırınıtından meseleleri kitaplardan okuduklarıyla çözen adamlar var, bu da iyi bir iş, ancak *en iyi* dediğin vakit, hakiki sınavlarda belli olacak bir konu o. O sınavları yapmıyorlar, önemli soruları sormuyorlar, cevaplarını bildikleri sorularla meşgul oluyorlar. Alimin ilmi hayretinden ve tereddüdünden belli olur, bizimkiler o kadar kesin konuşuyor ki, anlıyoruz ne olduklarını.

Asıl sınav dediğin ne? Bunu arada söylüyorsun da, mesela *gerçek mesele* ne oluyor?

Mesela şu: Bu ülkede her çalışan vergi öder. Ancak bu ödenen verginin dini hükmü nedir, kimse bilmez. Bu vergiyi vermek farz mıdır? Mübah mıdır? Mekruh mudur? Haram mıdır? Bunun hükmünü neye göre vereceğiz? Bu verdiğimiz vergiyi aynen zekata mahsup edebilir miyiz? Yoksa devletin ödediği faizin bizim zekatımızla ödenmesi haram mı olur? Bu vergi zekata mahsup edilmeyecekse, müslümanlara salınmış cizye cinsi, bir *koruma parası* mı kabul edeceğiz? O zaman bunu vermek mi, yoksa müslümanların çoğunluğunu ve devlet cihazını durdurma gücünü düşünerek vermeyip, *bizim kural-larımıza göre yönetilmeyecekse, biz bu devlete vergi vermeyiz* demek mi daha uygundur? Her konuda uzun uzadıya ahkam kesmeyi pek seven adamlar, konu zekat ve vergiye gelince, bir anda dut yemiş bülbüle döner.

Çünkü ucunda çok acayip cezalar var. Bir hocaefendinin, *bu devlete vergi vermeyin* diyebileceğini tahayyül ediyor musun?

Edemiyorum. Şu ankilere bakınca imkansız geliyor. Ancak bu soruların uğraşmayı pek sevdikleri konulardan daha önemli olduğunun, zekatın hemen her ayette namazla beraber sayılmasından anlıyorum. Bunlar konusunda etraflıca ve makul ictihadlar sunamayacak insanlara, etrafları onları ne görüyor olursa olsun, *alim* demek zor geliyor. Kusura bakmasınlar. Zor konularda zor hükümler verecek ve gerekirse ictihadını kanınla imzalayacaksın ki, bir kıymetin olsun. Yoksa ben de biliyorum zinanın haram olduğunu ve su içince orucun bozulacağını.

Eğer bu para koruma parasıysa, bunu vermenin gerçekten lüzumlu olduğuna emin olmaları gerekir. Yok bu para dinen *farz* ise, bunun zekattan ne farkı olduğunu ifade etmeleri gerekir. Eğer bu para zekata mahsup edilebiliyorsa, bunun delillerini açıklamaları gerekir. Yok diyelim, devletin zekat verilebileceklerle harcadığı kadarı mahsup edilebilecekse, mesela devlet topladığı verginin %5'ini dinen zekat alabileceklerle dağıtıyorsa, mükellefler de vergilerinin %5'ini zekata sayabilir mi? Bunun gibi sorular var.

Daha çok *koruma parası* gibi görüyorlar sanırım.

Bunun da açıklamasını iyi yapmaları lazım. Çünkü belki müslümanların Türkiye devletinden değil, Türkiye devletinin müslümanlardan korunmaya ihtiyacı vardır ve bu *alimler* de bu vazifeyi icra ediyor. Koruma parası dediğin, zayıf tarafından güçlüye ödenir. Türkiye müslümanları o kadar zayıf değil ki, neden koruma parası ödesin?

Güçlü de değil ama.

Gelirinin üçte birini devlete verecek kadar zayıf da değil, dahası bu parayı vermezse devletin ona yapabileceği şey sınırlı ve toplu bir *vergi direnişi* olursa, devleti durduracak güce de sahip. Bu ülkede kendine müslüman diyen insanların vergi vermeyi ve vergiye sebep olan kayıtlı ekonomiye karşı mücadeleye ettiğini düşün, devlet çalışmaya devam edebilir mi?

Herhalde edemez.

O zaman neyin koruma parasından bahsediyorsun?

Vergi bir vatandaşlık görevi ama aynı zamanda. Yani devletin çalışması net hesapta müslümanların lehine. Devlet tıkanırsa asayiş de, ordu da tıkanır ve genel huzursuzluk kimsenin istemediği bir şey.

Tamam, bu da kabülüm. Buna da itiraz etmiyorum. Mesele zaten verginin *hükmü*. Çünkü eğer böyle bir etkisi varsa, vergi vermeyenin devletin çalışmasına engel olması sözkonusuysa ve devletin çalışması insanların lehineyse, maslahat devletten yanaysa, o zaman vergiyi vermemek haram olması lazım. Ancak bu hükmü de verecek *babayiğit* yok.

Müslümanın laik devlete verdiği vergiye farz demek biraz zor geliyor herhalde.

Sadece *farz* demek değil, herhangi bir şey demek zor geliyor. Susmak ve insanlara menkıbe anlatmak kolay çünkü. Başını belaya sokmaya gerek yok. Biri bir hüküm verse, hükmü eleştirecek adam çok.

Müslümanların modern devletle ilişkisi meselesi biraz zor bir konu.

Evet. Onun için *İslam devleti* denildiğinde, akla Taliban veya Irak-Suriye Devleti gibi yerlerden ötesi gelmiyor. Modern bir İslamî politik teori olmadığı için, aklına İslam devleti kurmak gelen örneklerini bin küsur sene önceden alıyor. Onların da *biraz fazla kadim* kalmak gibi bir tarafları var. Modern devlet nasıl çalışır ve bunun İslam'ın hükümleriyle bağı nedir sorusunu cevaplayabilecek kalibrede insan yok. Olanlar da böyle netameli konular yerine, geçmesi kolay sınavlara giriyorlar.

Menkıbe yarışları gibi.

En güzel menkıbe anlatma yarışları gibi veya genel hükmü belli konuların en ayrıntı taraflarını bulma yarışı gibi. İnsanların *alim* arayışı da bu yönde geliyor. Alim dediğin, en az bin sene önceki konuların en ufak ayrıntılarını bilir ama bugünkü konuların geneline kafa yormaz. En kafa yoranı da, FG gibi *hakikati* teslimiyetçilikte bulur. Adam beddua ederken *demokrasi düşmanlarına* da ediyor. Gel vatandaş, alime gel.

Demokrasi en *müreffeh* ülkelerin rejimiyken, müslümanların da öyle olmasını beklemek doğru değil mi?

Müslüman için siyasi hedefin refah değil, adalet olması gerekir. Adamın özendiği ve *korktuğu* ülke A.B.D.'nin sosyal adalet konusundaki durumu Türkiye'ninkinden iyi değil, belki daha kötü. Demokrasi onlar için *ağzı olanın konuşması* demekse, bunun da sebebi zaten düzenin hiçbir laftan etkilenmeyecek kadar insanları göbek kordonlarından bağlamış olması. ABD seçmeni politikacılarının pek makbul insanlar olmadıklarını bilir ama bunu değiştirmek elinden gelmez. Sistem muhalifleri hapse atmaya gerek duymayacak derecede güçlüdür. Bu tabii ki, bir gün zayıfladığında, atmayacağı anlamına gelmez.

İlginç bir demokrasi tarifi var.

Demokrasi tarifi değil, demokrasiler çeşit çeşit. Avrupa'nın ki farklı, Avrupa içinde İsveç'inkiyle Portekiz'inki de farklı. Sosyalist ülkeler de kendilerini *demokratik* görüyordu, onun için *demokrasi* herkesin kendine göre anladığı cinsten bir kavram. Adamın ilenirken *demokrasiden* bahsetmesi, ne kadar yalınkat ve fikirsiz olduğundan başka bir anlama gelmiyor.

Senin de başka derdin yok gibi konuşuyorsun.

Başka dertlerim de var ama bunlar da önemli dertler. İşte bu menkıbeci müslümanlık önemli bir krize girmek üzere. Türkiye'deki İslam anlayışı önümüzdeki otuz yıl içinde çok değişecek. Fikren şimdiye kadarki halimiz zahireciyle köy bakkalı arasında bir mertebeydi, yavaş yavaş fabrikayla alışveriş merkezini andırır hale gelecek. İyi midir kötü müdür bilmiyorum ancak merasim müslümanlığının artık defnedileceğini tahmin ediyorum.